

פרשת כי תצא

(כא כג): לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה:
 עי' ר' בחיי: וע"ד הקבלה - באור הכתוב והמשל כי המלך הוא הכבוד²¹, הנקרא צלם

¹ עי' לעיל פרשת נח הערה 2, ש"כבוד" היא כינוי למדת המלכות.
² עי' זהר (ח"א עא ע"ב): ויאמר אלהים לנח וגו' זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו' את קשתי נתתי בענן (בראשית ט יב - יג) נתתי מקדמת דנא רבי שמעון פתח (יחזקאל א כה) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא מה כתיב לעילא ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתן אליו ארבע חיוון רברבן עלאין קדישין דההוא רקיע מתתקנא עלייהו וכלהו גדפיהו (ד"א ל"ג פרישן) מתחבראן דא בדא לחפייא גופיהו ובשעתא דאינון פרשי גדפיהו אשתמע קל גדפין דכלהו דאמרי שירתא הה"ד (שם כד) כקול שדי דלא אשתכח לעלמין כמה דכתיב (תהלים ל יג) למען יזמך כבוד ולא ידום ומאי אמרי (שם צח ב) הודיע יהו"ה ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו קול המולה כקול מחנה כקול משרייתא קדישא כד מתחברן כל חילין אליו עילאין לעילא ומאי אמרי קדוש קדוש יהו"ה צבאות מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו ג) אהדרו לדרום אמרו קדוש אהדרו לצפון אמרו קדוש אהדרו למזרח אמרו קדוש אהדרו למערב אמרו ברוך והאי רקיע קאים על רישהוון ובכל אתר דאיהי אזלא אסחרו אנפין לההיא סטרא דאתכלילו אנפין ביה אסחרו אנפיו לארבע זויין וכלהו מסתחרן לתתא ברבועא דיליה אתגליפת בארבע אנפין אנפי אריה אנפי נשרא אנפי שור אנפי אדם גליף בכלהו אדם אנפי ארי"ה אדם אנפי נש"ר אדם אנפי שו"ר כלהו כלילן ביה ובגין כך כתיב (יחזקאל א י) ודמות פניהם פני אדם והאי רקיע דאתרבע כלהו גוונין כלילן ביה ארבע גוונין אתחזיין ביה גליפין ארבע ארבע גליפין רשימין טהירין עלאין ותתאין כד מתפרשאן גוונין דאינון ארבע סלקין תריסר גוון ירוק גוון סומק גוון חוור גוון ספיר דאתכלילו מכל גוונין הה"ד (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו"ה חיזו דגוונין דכלא ובגין כך את קשתי נתתי בענן.

תרגום: "ויאמר אלהים לנח וגו' זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם וגו' את קשתי נתתי בענן". "נתתי" מקודם לכן. רבי שמעון פתח, "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא". מה כתוב למעלה, "ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתן", אלו ארבע חיות גדולות עליונות קדושות שאותו הרקיע מתוקן עליהם. וכל הכנפים (נפרדות) מתחברות זו בזו לכסות את גופם. ובשעה שהם פורשים כנפיהם, נשמע קול הכנפים של כולם שאומרים שירה. זהו שכתוב "כקול שדי", שלא שוקט לעולמים, כמו שנאמר "למען יזמך כבוד ולא ידום". ומה אומרים, "הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו". "קול המולה כקול מחנה", כקול מחנה קדוש כשמתחברים כל הצבאות העליונים למעלה, ומה אומרים, "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו". חוזרים לדרום, אומרים קדוש, חוזרים לצפון, אומרים קדוש, חוזרים למזרח, אומרים קדוש, חוזרים למערב, אומרים ברוך. והרקיע הזה עומד על ראשיהם, ובכל מקום שהיא הולכת, מסובבים פנים לאותו צד שנכללים הפנים בו, מסובב פניו לארבעה רוחות, וכולם מסתובבים למטה. ברבוע שלו נחקקת בארבע פנים, פני אריה, פני נשר, פני שור, פני אדם, חקוק בכולם אדם. פני ארי"ה אדם, פני נש"ר אדם, פני שו"ר (אדם). כולם כלולים בו. ולכן כתוב "ודמות פניהם פני אדם". והרקיע הזה בהתרבע [שנחלק לארבע], כל הצבעים כלולים בו, ארבעה צבעים נראים בו חקוקים בארבע ארבע, שאתרבע חקוקים רשומים אורות ועליונים ותחתונים, כשנפרדים הצבעים של אותם ארבע, עולים שנים עשר. צבע ירוק, צבע אדום, צבע לבן, צבע ספיר שנכללו מכל הצבעים. זהו שכתוב "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'", המראה של כל הצבעים, ולכן "את קשתי נתתי בענן". [הענן כאן היא מידת המלכות המכונה כבוד ה', עי' זהר (ח"א יח ע"א ע"א הובא לקמן וכן ח"א כה ע"א וסז ע"א].

עי' זהר (ח"ג רל ע"ב): קשת סימן תקיעה שברים תרועה ואינון סימן מרכבה דאבהן תקיעה דאברהם שברים דיצחק תרועה דיעקב דאתמר ביה ותרועת מלך בו וגו' גוונין אתחזיין ביה חוורו סומק וירוק ומסטרא דגבורה אתקרי קשת גבורים חתים ומסטרא דימינא כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כד אתחזי ביום הגשם אחזי רחמי וכד אתחזי בלא מטרא אחזי דינא מעורב בין מטרא ושמשא אחזי דינא רחמי כליל והאי איהו ש מן שדי תלת ענפי אבהן דאינון יהו"ה אלהינו יהו"ה תלת שמהן לקבל תלת ענפי אבהן ובהון י"ד אתוון בחושבן ד"י מן שדי ולבוש דשדי מטטרון דהכי סליק בחושבן שדי.

תרגום: קש"ת, סימן תקיעה שברים תרועה, והם סימן המרכבה של האבות, תקיעה של אברהם, שברים של יצחק, תרועה של יעקב, שנאמר בו "ותרועת מלך בו", ושלושה צבעים נראים בו, לבן אדום וירוק, ומצד הגבורה נקרא "קשת גיבורים חתים", ומצד הימין "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם", כאשר נראה ביום הגשם מראה רחמים, וכאשר נראה בלי מטר מראה דין מעורב בין גשם ושמש, מראה דין ורחמים כלולים, וזוהי ש' משדי, שלשה ענפי האבות שהם יהו"ה אלהינו

יהוה, שלשה שמות כנגד שלשה ענפי האבות, ובהם י"ד אותיות בחשבון אותיות ד"י משדי, ומלבוש של שדי הוא מטטרון, שכך עולה בחשבון שדי.

ע"י זהר (ח"א יח ע"א): כמראה הקשת זה חי עלמין וזהו (בראשית ט יג) את קשתי נתתי בענן דא מלכות נתתי מן יומא דאתברי עלמא ביומא דעיבא דאתחזי קשת מראה דמות כבוד יהוה (יחזקאל כח) אתער שמאלא לאתתקפא נפקת רחל ותקש בלדתה מיכאל בסטרא דא רפאל בסטרא דא גבריא"ל בסטרא דא ואינון גוונים דאתחזין בהווא דמות חור וסומק וירוק כן מראה הנגה סביב נהירו דאתכסייא בגלגולא דחילו דעינא הוא מראה דמות כבוד יהוה גוונים דאתיחדא יחודא תתאה לפום יחודא דאתיחד יחודא דלעילא יהוה אלהינו יהוה גוונים סתימין דלא אתחזין ואתקשרן אל מקום אחד יחודא חדא בעלאה גוונים בקשת לתתא לאתיחדא בהו חוור סומק וירוק כגוונים סתימין ואינון יחודא אחרא רזא ושמו אחד בשכמ"ו יחודא דלתתא יחודא עלאה (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה יהוה אלהינו יהוה אחד דא לקביל דא

תרגום: "כמראה הקשת" זה חי העולמים, וזהו "את קשתי נתתי בענן", זו מלכות, נתתי מיום שנברא העולם. ביום מעונן, כשנראית הקשת מראה דמות כבוד ה', מתעורר השמאל להתגבר. יוצאת רחל ותקש בלדתה. מיכאל בצד זה, רפאל בצד זה, גבריא"ל בצד זה. והם הצבעים שנראים באותה דמות, לבן ואדום וירוק. "כן מראה הנוגה סביב", האור שהתכסה בגלגול מראה העין, הוא מראה דמות כבוד ה'. הצבעים שהתייחדו היחוד התחתון הם לפי היחוד שהתייחד יחוד עליון. ה' אלהינו ה". צבעים סתומים שלא נראים ומתקשרים אל מקום אחד. יחוד אחד בעליון, הצבעים בקשת למטה להתייחד בהם, לבן אדום וירוק, כמו צבעים סתומים, והם יחוד אחר, סוד ושמו אחד. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", היחוד שלמטה. יחוד עליון "שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד". זה כנגד זה.

ע"י רע"מ (ח"ג רטו ע"א): אבל רבי יהודה אמר מאן דחמי קשת בגוונוי נהירין צריך לברכא ברוך זוכר הברית ובגלותא דלאו איהו נהיר בגוונוי כדקא יאות ולא עוד אלא דלזמנין נהיר זעיר וזמנין לא נהיר כלל זמנין אתחזי בשלימו וזמנין לאו דקשת קא רמיז גוונוי לזכוון דכהנים לויים וישראלים כד אינון שפירין דנהיר קשת בגוונוי דאינון תלת.

קום אנת רבי יוסי הגלילי ואימא דהא מלין שפירין קאמרת בחבורה קדמאה דקשת לא אתיא אלא לאגנא על עלמא למלכא דבכל זמנא דבריה חב ומלכא חזי למטרוניתא סליק רוגזא דבריה דכתיב וראיתיה לזכור ברית עולם וע"ד לא אתחזי קשת אלא לאגנא על עלמא ולא אתגליא אלא בלבוש יקר דמלכו ובשעתא דאית צדיק בארעא איהו ברית למיקם ברית וכי בגלותא קב"ה אתרחק ממטרוניתא ואיך מטרוניתא אתלבשת לבושי מלכותא בגלותא לא אבל בגלותא לבושה דקדרות ואיהו אמרת אל תראוני שאני שחרחרת אלא ודאי ההוא קשת דאתגלייא בגלותא לאו איהו אלא מטטרון דאתקרי שד"י ואיהו עבדו זקן ביתו דשליט בכל דיליה (בגלותא) ובנוי אתקריאו עבדים דקב"ה ובני מטרוניתא בנים ובגין דא אם כבנים אם כעבדים ובזמנא דאתחבר בי מקדשא אוקמוה דעבדים חפו ראשם ונתדלדלו אנשי מעשה ודאי אנשי מעשה אתקריאו על שם מטרוניתא דאתמר עלה רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה אבל אי אית צדיק דזכווי עובדוי לאנהרא בהון מטרוניתא ולמשפט מנה לבושי קדרותא דפשטין ולקשטא לה בלבושיין דגוונין נהירין דרזין דאורייתא מה כתיב ביה וראיתיה לזכור ברית עולם וראיתיה ברזין נהירין דאורייתא דאור ר"ז אתקרי הה"ד כי נר מצוה ותורה אור ובאלין רזין אתמר וראיתיה ובההוא זמנא סליק מניה רוגזא דבריה וחמת המלך שככה

תרגום: אבל רבי יהודה אמר, מי שרואה קשת בצבעים מאירים צריך לברך "ברוך זוכר הברית", ובגלות שאינה מאירה בגוניה כראוי, ולא עוד אלא שלפעמים מאירה מעט ולפעמים לא מאירה בכלל, לפעמים נראית בשלמות ולפעמים לא, שקשת רומזת גוניה לזכויות הכהנים לויים וישראלים כשהם יפים, שהקשת מאירה בגוניה שהם שלשה.

קום אתה רבי יוסי הגלילי ואמור, שהרי דברים יפים אמרת בחבור הראשון, שקשת לא באה אלא להגן על העולם. [משל] למלך שבכל זמן שבנו חוטא, והמלך רואה את המלכה מסתלק רוגז בנו, שכתוב "וראיתיה לזכור ברית עולם", ולכן לא נראית קשת אלא להגן על העולם, ולא נגלית אלא בלבוש נכבד של מלכות. ובשעה שיש צדיק בארץ הוא הברית להעמיד ברית. וכי בגלות התרחק הקדוש ברוך הוא מהמלכה, ואיך המלכה התלבשה לבושי מלכות בגלות, לא, אבל בגלות לבושה של קדרות, והיא אומרת "אל תראוני שאני שחרחרת", אלא ודאי אותה קשת שנגלית בגלות אינה אלא מטטרון שנקרא שד"י, והוא "עבדו זקן ביתו ששולט בכל אשר לו", (בגלות) ובנוי נקראים עבדי הקדוש ברוך הוא, ובני המלכה בנים, ומשום זה "אם כבנים אם כעבדים". וכשחבר בית המקדש, פרשוהו עבדים חפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה, ודאי אנשי מעשה נקראו על שם המלכה, שנאמר עליה "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה". אבל אם יש צדיק שזכויותיו ומעשיו להאיר בהם את המלכה, ולהפשיט ממנה לבושי קדרות הפשוטים, ולקשט אותה בלבושים של צבעים מאירים של סודות התורה. מה כתוב בו "וראיתיה לזכור ברית עולם" וראיתיה בסודות מאירים של התורה, שאור נקרא ר"ז, זהו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור", ובסודות הללו נאמר "וראיתיה". ובאותו זמן מסתלקת ממנו רוגז בנו, "וחמת המלך שככה"

קיום העולם התלוי בברית יש ב' בחי' א' בזכות, וא' שלא בזכות, ושלא בזכות היא חסרון.

אלהים³, כלומר נבדל ממנו, כלומר עבד אלהים⁴. וכיון שהתלוי בדמות צלם אלהים הנה הוא קללת אלהים⁵, אם לא יקבר ביומו וישהה שם בלילה, שהוא זמנה של מדת הדין, והמובן מזה כי אין קללת אלהים אם ישהנו שם מהבקר עד הערב, ובלבד שלא ילין וזה מבואר⁶.

(כב ז): שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהֶאֱרַכְתָּ יָמִים:
 עי' ר' בחיי: וע"ד הקבלה שלח תשלח את האם היא הבינה שממנה יישאבו השבע שפע בכל שמטה ושמטה לחדש פני אדמה והיא קן העולם ונקראת אם העולם.
 וכן תמצא בספר הבהיר (אות קד) מאי דכתיב שלח תשלח את האם ולא אמר את האב אלא שלח תשלח את האם בכבוד אותה שנקראת אם העולם דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא ומאי ואת הבנים תקח לך רבי רחומאי אומר אותם בנים שגדלה ומאי נינהו שבעת ימי החג ושבעת ימי השבוע, עד כאן.
 והשלוח הזה אינו אלא בעוף טהור והיא עבודה וכבוד לאותה שנקראת אם העולם שאי אפשר ללוקחה ואין שם היום נתפש בה כי היא למעלה משבעת ימי בראשית שאינה נגמרת במנין⁷ וכענין שכתוב (תהלים קמז ה) ולתבונתו אין מספר וכן העשירית נקראת אם כענין

ועי' זר"ח (י ע"ד): אמרו עליו על ר' שמעון, שלא נתראה קשת בימיו. דהא הוא סימנא בעלמא הוה. תרגום: אמרו עליו על רבי שמעון שלא נראתה הקשת בימיו שהרי הוא היה הסימן בעולם. היינו שבזכות ר"ש היה תיקון כל הזמן בזכותו, ולא הצטרכו לזכות הקשת החיצוני.
³ עי' דבריו בראשית א כז.
⁴ עי' דבריו בראשית ו 1.

⁵ עי' זהר (ח"ב דף רנז ע"ב): חנק בגין דאיהו קללת אלהי"ם ההוא דשלטא על חנק על צליבו ואוקימנא בגין דלא ישתאר אלא בשרא בלחודוי וההוא קללת אלהים שלטא בבשרא מרה חשוכא ובגין כך דא לטב ודא לביש.
 תרגום: חנק משום שהוא (שם כא) קללת אלהי"ם אותו ששולט על חנק על צליבה ובארנו משום שלא נשאר אלא בשר לבדו ואותו קללת אלהים שולט בבשר מרה שחורה ולכן זה לטוב זה רע.
⁶ עי' אד"ר קמג ע"ב): ותאנא בצניעותא דספרא כל מאן דעביד לינה להאי גופא קדישא בלא רוחא עביד פגימותא בגופא דעלמין דהא בגין דא לא עביד לינה באתרא קדישא בארעא צדק ילין בה ס"א לכתרא קדישא דמלכא בארעא דכתיב (ישעיה א) צדק ילין בה) משום דהאי גופא יקרא אתקרי דיוקנא דמלכא ואי עביד ביה לינה הוי כחד מן בעירא (הה"ד (תהלים מט) נמשל כבהמות (ע"כ) נדמו). תרגום: ולמדנו בספרא דצניעותא: כל מי שעושה לינה לגוף הקדוש הזה בלא הרוח, עושה פגם בגוף של העולמות. שכן מפני זה אין לעשות לינה במקום הקדוש, הרי הוא הארץ אשר צדק שוכן בה (לכתר הקדוש של המלך בארץ שנאמר "צדיק ילין בה"), לפי שהגוף המכובד הזה נקרא דיוקן המלך, ואם עושה בו לינה, הרי הוא נחשב כאחד הבהמות (הה"ד "נמשל כבהמות נדמו").

⁷ עי' זהר (ח"ב דף צג ע"א): מאי שנא באלין תרין פקודין דאורייתא דכתיב בהו למען יאריכון ימך בדא ובשלוח הקן אלא תרין פקודין אלן כללו תליין לעילא אבא ואמא רזא דזכור ושמור כחדא ובגין כך כתיב למען יאריכון ימך ובשלוח הקן דכתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו' רזא דעלמא עלאה דלא אתייהיב ביה רשו לאסתכלא ואצטרך לשלח מגו שאלתא ואסתכלותא ביה ואת הבנים תקח לך דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים אבל לעילא מקצה השמים שלח תשלח מרעיוניך למשאל ובדא כתיב למען ייטב לך והארכת ימים למען איטב לך לא כתיב אלא למען ייטב לך ויאריכון ימך לא כתיב אלא והארכת ימים למען ייטב לך ההוא אתר דאוטיב לכלא ואיהו עלמא דסתים וגניז והארכת. תרגום: מה שונה בשתי המצוות הללו של התורה שכתוב בהן למען יאריכון ימך בזה ובשלוח הקן אלא שתי מצוות אלה כולן תלויות למעלה אב ואם סוד של זכור ושמור כאחד ולכן כתוב למען יאריכון ימך ובשלוח הקן שכתוב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו' הסוד של עולם העליון שלא נתנה רשות להסתכל בו וצריך לשלח מתוך שאלה והתבוננות בו. ואת הבנים תקח לך שכתוב כי שאל נא לימים ראשונים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים אבל למעלה מקצה השמים שלח תשלח מרעיוניך לשאל. ובזה כתוב למען ייטב לך והארכת ימים לא כתוב למען איטיב לך אלא למען ייטב לך ולא כתוב ויאריכון ימך אלא והארכת ימים למען ייטב לך אותו המקום שמייטיב לכל והוא העולם הגנוז והנסתר והארכת.
 ועי' עוד זהר (ח"א דף קנח ע"א): כי ילדתי לו ששה בנים (בראשית ל כ) אמר רבי חזקיה אלן [עילא ותתא] (עלאי ותתאי) וארבע סטרין דעלמא ומאן דאריך באחד בעי ליה לאמלכא לקב"ה לעילא

שכתוב (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך ואמרו רז"ל (ברכות לה ע"ב) (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו אין אביו אלא הקדוש ברוך הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל והשכר בשתי מצות הללו הוא אריכות ימים אלא שבמצות כבוד אב ואם הזכיר על האדמה וכן במשקלות (דברים כה טו) וכאן בשלוח הקן אמר למען ייטב לך והארכת ימים ולא הזכיר על האדמה ובאור והארכת ימים תאריך אף מן הימים שכתוב בו (שמות לא יז) כי ששת ימים⁸.

ויש עוד דעת אחרת, שיש בקיום מצוה זו התעוררות רחמים על כל העולם, והוא כי מתוך שהוא משלח את האם הנה היא מצטערת ודואגת על חורבן קנה וריחוק בניה ומצטערת והולכת ורוצה לאבד את עצמה, ומתוך צערה הגדול השר הממונה על העופות מבקש רחמים מהקב"ה, ואז הקב"ה שכתוב בו (תהלים קמה, ט) ורחמיו על כל מעשיו ממשיך שפע הרחמים על כל המצטערים והצריכים רחמים ומרחם עליהם. נמצאת אומר שהמקיים מצוה זו ומשלח הוא סיבה לעורר רחמים על כל העולם וטוב לו עמהם, וזהו שאמר למען ייטב לך והארכת ימים, כלומר אותו השילוח יהיה לטוב לך והארכת ימים עליו, כי אריכות ימים

ותתא ולארבע סטרי דעלמא והיינו אחד אמר רבי חזקיה כתיב (שיר ב יז) על הרי בטר וכתוב (שם ח יד) על הרי בשמים מאן אינון הרי בשמים אלין שית בנין דלאה דאכללן שית אחרנין ואינון תריסר ואינון שית בגין דכל חד כליל בחבריה ולא עליהו לקיימא (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה ועל דא כתיב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא ועל דא שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (שם כב ז) בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל ואת הבנים תקח לך היינו דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים וכל הני אקרון הרי בשמים מכאן ולתתא אקרון הרי בטר דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים טורי דפרודא.

תרגום: "כי ילדתי לו ששה בנים". אמר רבי חזקיה, אלו מעלה ומטה וארבעת הצדדים של העולם. ומי שמאריך באחד, צריך לו להמליך את הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה ולארבעת צדי העולם, והיינו אחד. אמר רבי חזקיה, כתוב "על הרי בטר", וכתוב "על הרי בשמים". מי הם "הרי בשמים", אלו ששת הבנים של לאה שכוללים ששה אחרים, והם שנים עשר, והם ששה, משום שכל אחד כלול בחבירו, ולא עליהם, לקיים "אם הבנים שמחה הללויה". ועל כן כתוב "לא תקח האם על הבנים", משום שהוא העולם הנסתר ולא הנגלה, ועל כן "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", משום שהוא העולם שנסתר ולא נתגלה כלל. "ואת הבנים תקח לך", היינו שכתוב "כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים". וכל אלו נקראים "הרי בשמים". מכאן ולמטה נקראו "הרי בטר", שכתוב "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ההרים של הפרוד.

⁸ עי' זהר (ח"ב פט ע"ב): תאנא כתיב (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את השמים ואת הארץ ששת ימים ודאי ולא בששת והני יומין קדישין עלאין אקרון יומי דשמא קדישא אתכליל בהו ואינון אתכלילן ביה.

תרגום: שנינו כתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ששת ימים ודאי ולא בששת והימים הקדושים העליונים הללו נקראים ימים שהשם הקדוש נכלל בהם והם נכללים בו. ועי' ח"א (א): (ב' דבראשית רברבא) רבי יוסי שאיל [ליה] (על זה) ואמר האי שיתא יומי בראשית דא תנין מאן אינון אמר ליה היינו דכתיב (תהלים קד טז) ארזי לבנון אשר נטע כמה דאלין ארזין נפקין מן לבנון הכי נמי אינון שיתא יומין נפקין מן בראשית ואלין שיתא יומין עלאין קרא פריש לון דכתיב (ד"ה א כט יא) לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת וגו' כי כל דא צדיק, בשמים דא תפארת ובארץ דא כנסת ישראל כתרומו די אחיד בשמיא ובארעא כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל איהו אחיד בתפארת דאקרי שמים ובארץ דאקרי כנסת ישראל ועל דא בראשית ב' ראשית [נ"א] היא חכמה כמה דתרגם יונתן בראשית בחכמתא) בגין דאיהי תניינא לחושבנא ואקרי ראשית (בגין) דהאי כתרא עלאה טמירא היא קדמאה ועל דלא עייל בחושבנא תניינא הוי ראשית בגין דא ב' ראשית ועוד כמה דחכמה עלאה איהי ראשית חכמה תתאה ראשית נמי [הוא] ועל דא לית לאפרשא ב' מן ראשית.

תרגום: ב' של "בראשית" היא גדולה. ר' יוסי שאל אותו ואמר, ששת ימי בראשית הללו שנינו מה הם. אמר לו, היינו מה שכתוב "ארזי לבנון אשר נטע". כמו שהארזים הללו יוצאים מן לבנון, כך גם אותם ששה ימים יוצאים מן בראשית. וששת הימים העליונים הללו, הפסוק פירש אותם, שכתוב "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'". "כי כל" זה צדיק, "בשמים" זו תפארת, "ובארץ" זו כנסת ישראל, כמו תרגומו, שאוחז בשמים ובארץ. כלומר, שיסוד העולם שנקרא כ"ל, הוא אוחז בתפארת שנקרא "שמים", "ובארץ" שנקראת כנסת ישראל, ועל זה בראשית, ב' ראשית, (היא חכמה, כמו שתרגם יונתן "בראשית" בחכמה) בגלל שהיא שניה לחשבון, ונקראת ראשית, בגלל שכתר עליון זה טמיר הוא ראשון, ועל שלא נכנס בחשבון הראשית הוא שני, בגלל זה ב' ראשית. ועוד, כמו שחכמה עליונה היא ראשית, גם כך חכמה תחתונה גם היא ראשית, ולכן אין להפריד ב' מן ראשית.

בסיבת הרחמים:

ומצאתי במדרש באלה הדברים רבה (ו, ו), מצות שילוח הקן שכרה בנים, אמר הקב"ה אם אין לך בנים אני נותן לך בנים, מנין, שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, שלח תשלח את האם, ומה שכר אתה נוטל, את הבנים תקח לך. והמדרש הזה ירמוז אל הסוד הזה שהזכרת. וביאר אותו כי המדה ההיא היא מקום הבנים שם עמדה חנה בכוונת התפילה כששאלה בנים ממה שאמרה ותתפלל על ה' (שמואל א א, י), שם הוא העולם שכולו טוב העולם שכולו ארוך שנאמר (תהלים לו, ד) והתענג על ה', לכך חתם מצוה זו בשכרה למען ייטב לך והארכת ימים. ואמרו במסכת נדה פרק תינוקת (ע ע"ב), מה יעשה אדם ויחכם, יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב, ו) כי ה' יתן חכמה. מה יעשה אדם ויהיו לו בנים, יבקש רחמים ממי שהבנים שלו, שנאמר (תהלים קכו, ג) הנה נחלת ה' בנים. והבן המאמר הזה איך סדרו החכמים צרכים הללו כסדר המדות: ומצוה זו מן המצוות המקובלות, והחכמים ז"ל תיקנו ברכה בכולן ולא תיקנו בזו, לפי שאינה מצוה מחויבת כמו שאר מצוות ואינו חייב לחזור אחריה במכוון אלא כשיזדמן לו, וזהו לשון כי יקרה, ועוד שאינו חייב בשילוח אלא כשהוא רוצה ליקח הבנים:

(כב ח): פי תבנה בית ה' ועשית מעקה לנגד יפול תשים דמים בבייתך פי יפול הנפל מןנו:

ע"ר בחיי: וע"ד הקבלה ועשית מעקה לנגד אחר שהזכיר בשלוח הקן הבינה שהיא האם לשבעה בנים שנגדלה הוצרך להזכיר במצוה זו היראה¹⁰ והחכמה הדברים עמה כדי להשלים כל העשר כי המעקה הוא דבר הסובב והמקיף והוא מקור עליון קדוש הוא בחכמה ובתבונה ובדעת והנג הפרוש על הבית הוא החכמה ולכך צריך הנג מעקה כדי שלא יפריד ויקצין כי ראשית חכמה יראת ה' וזהו (ספר יצירה פ"א מ"ד) עשר ולא תשע שאם לא כן ישים דמים בבית ה' וישים אשם בנפשו להסתכן בעצמו ובודאי יפול ממעלתו ויכשל בהשגתו זהו כי יפול הנפל ממנו ולא אמר פן יפול כי בודאי יפול משם כיון שאין מעקה או יאמר כי יפול

⁹ ע"י זהר (ח"ג עט ע"ב): תאנא כתיב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד דבעי לכוונא לבא לעילא לעילא יתיר משאר יומין וע"ד על עולת התמיד דייקא תניא כתיב בחנה ותתפלל על י"י על דייקא בגין דבנין במזלא קדישא תליין כמה דאוקימנא ולית לך מלה באורייתא או את זעירא באורייתא דלא רמיזא בחכמתא עלאה ותליין מניה תלין רזין דחכמתא עלאה הה"ד קווצותיו תלתלים והא אתמר רבי יוסי אשכחיה לרבי אבא דהוה יתיב וקארי האי קרא דכתיב השלך על י"י יהבך על דייקא דהא מזוני במזלא תליין.

תרגום: למדנו כתוב עולת שבת בשבתו, על עולת התמיד, שצריך לכוון את הלב למעלה למעלה, יותר מבשאר יומים. ועל זה על עולת התמיד דווקא, למדנו כתוב בחנה, ותתפלל חנה על ה' על דווקא, משום שהבנים תלויים במזל הקדוש כמו שבארנו, ואין לך דבר בתורה או אות קטנה בתורה שלא רמוזה בחכמה העליונה, ותלויים ממנה תלי תלים של סודות החכמה העליונה, זהו שכתוב קווצותיו תלתלים והרי נתבאר. רבי יוסי מצא את רבי אבא שהיה יושב וקורא את הפסוק, שכתוב השלך על ה' יהבך, על דווקא, שהרי מזונות תלויים במזל.

¹⁰ ע"י זהר חדש (מה ע"ב): וכתוב ראשית חכמה יראת ה' בגין דברישא בעי למדחל מינה ולבתר לסלקא בחכמה ד"א ראשית חכמה יראת ה' דא יראה עילאה ובגין דהיא רישא לתתאי נקטא שמא דעילאה וע"ד אקרי אטרת בשמא דכתרא עילאה טמירא דכולא ליחדא רישא בסופא ובחד שמא אתכלילת.

תרגום: וכתוב ראשית חכמה יראת ה' משום שבראש צריך לירא ממנה ואחר כך לעלות בחכמה דבר אחר ראשית חכמה יראת ה' זו היראה העליונה ומשום שהיא ראש לתחתונים לקחה שם העליון ועל זה נקראת עטרת בשם הכתר העליון הטמיר מהכל ליחד הראש עם הסוף ובשם אחד נכללת. וע"י זהר (חלק א דף עט ע"ב): ועל דא אמרו דאיהי נשמתא אנשמתא אתערא לגברא בירא"ה ובחכמת"א נשמתא אתערא לאיניש בנינה הה"ד (איוב כח כח) ויאמר לאדם הן יראת אדני"י היא חכמה וגו'.

תרגום: ועל זה אמרו (שההוא) שהוא הנשמה לנשמה הזו, מעוררת את האיש ביראה ובחכמה. הנשמה, מעוררת את האיש בבניה. זהו שכתוב "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו'".

הנופל ממנו כי יפול כמו הנופל ממנו וירמוז לאלישע בן אבויה אחר שנפל וקצץ בנטיעות ואף על פי שהוא לא נפל ממנו מאותו מקום ממש שהיה קצוצו למטה מ"מ הכל נקרא קצוץ בין למטה בין למעלה¹¹.

(כב י) לא תִּחְרֹשׁ בְּיָשׁוּר וּבְחֶמֶר יִתְדוּ:

ע"ר ר' בחיי: וכתב החכם רבי אברהם בטעם מצוה זו כי ה' חמל על מעשיו כי אין כח החמור ככח הישור ולפי דבריו יהיה שור וחמור דוקא ולא בהמות אחרות ואין זה דעת רז"ל (ספרי רלא) אבל עקר הטעם במצוה זו משם חשש כלאים כי שמא יבאו להרבעה ודרך עובד אדמה להביא צמדו אל הרפת ואולי יבאו להרבעה ויעשו ולדות משונים ולהכחיש מעשה בראשית¹² שנאמר בו (בראשית א כד) למינה למינהו ומה שיחזק הטעם הזה מה שהושם

¹¹ ע"י תיקון קלה ע"ב ז"ל: כל מאן דנטיל מלכות בלא ט' ספירן איהו מקצץ בנטיעון, וכל מאן דנטיל ט' ספירן בלא מלכות איהו כופר בעיקר.

וע"י זהר (ח"א רסב ע"א): ות"ח ישראל כד עבדו עגלא ואפרישו ברכאן מהאי הר חרב דאפרישו מניה וא"ו וקציצו בנטיעות באינון נטיעון מה כתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. ההוא עדי עלאה תפלין דרישא ודרעי דשוויין ביד כהה אעדיאו מנהון. ע"י אריכות בלש"ו הקדו"ש שער ז' פרק ו' אות ד' וה'.

ובתמצית להבין ההבדל בין כופר בעיקר למקצץ בנטיעות היא כך וזה תמצית דברי הלש"ו אות ד': מידת המלכות היא גילויו ית' בכל המציאות והנהגת עולמות ב"ע. דהיינו על ידי יחוד המאציל א"ס (ע"י ט' ספירות דאצילות) במלכות. וזוהי מהותו הפנימית של האמונה, ההשכלה שהנהגה העליונה יש לה שייכות וייחוד עם התחתונים, וכלול בזה גם החיוב המעשי של האדם בכל התורה כולה. אמנם זה גופא אינו תכלית הבריאה, התכלית האמיתית היא שלבסוף הכל יהיה כלול בא"ס (כלומר שאין התכלית שנחיה חיים ארציים לאור האמונה אלא שנחיה את הידוע ע"פ אמונה עצמה וכפי שיהיה לע"ל). לכן מי שמשמש במלכות לצורכו, דהיינו שעושה פעולה לשם המלכות בלבד לקשרה למטה ללא כוונת יחוד למעלה (כ"ש כאשר כוונתו ח"ו להפרידה בזדון לבו מהספירות העליונות) כמו שהיה בדור הפלגה וכעין זה הוא בקבלה מעשית (כלומר לשנות את הבריאה התחתונה על ידי הניצול של כללי ההנהגה הקיימים וכאילו מודיע בזה שאין השי"ת מתייחד עם עולמו ורק הניח הנהגות אלו הפקר לכל דורש), שהוא מקצץ בנטיעות (שכן מראה שאין שורש הא"ס מיוחד במלכותו ויש כאן נטיעה המנותקת משרשה).

ואם אינו מאמין שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, על אף שמאמין שהוא המציא הכל יש מאין, רק חושב שסילק השגחתו מהתחתונים, והכל נעשה כיום בטבע ובמקרה או מכח זולתו ח"ו, הוא קרוי כופר בעיקר (שכן לשיטתו אין מלכות ה' בארץ ח"ו וכאילו אומר שיש ט' דאצילות ואין להם מלכות להתייחד עמה). ונקרא כך, מכיוון שרק דרך המלכות יש לנו חיבור לא"ס.

וזוהי תמצית אות ה': והנה דור הפלגה הפליגו בעוון זה, שכן המה עשו בכוונה ובמרד בכדי שיתקיים הפגם לדורות עולם. ומהות חטאם, שהם רצו בקיומו התמידי של הסט"א, וידעו שהסט"א אינו יכול להיות קיים אלא מכח הארת מלכות דאצילות, לכן רצו לבנות מגדל עם כוונות מיוחדות לעניין זה, להמשיך באופן תמידי את עיקר השפע מהמלכות דאצילות ובכך חשבו להשליט את הזו"ן דסט"א על כל העולם. ועל אף שמצד א' כוונתם היתה טובה יותר מכוונת עובדי ע"ז, שכן הם כוונו להמשיך את עיקר השפע מהמלכות דאצילות והבינו שאין לסט"א מעצמו מאומה, אבל זה גופא חסרונם, שכל ע"ז מרחיקים את עצמם מהיכל ה', וכל מחשבתם בסט"א, ואילו אנשי דור הפלגה באו ליכנס בהיכל המלך על מנת לכבשו. דבר זה לא נתפרש בתורה מכיוון ש"כבוד אלקים הסתר דבר", כי מה שהם כוונו לבטל הוא עיקר הכוונה בקריאת שמע דהיינו לייחד את המלכות דאצילות (שם אדנ"י והשם אלקים המתפשט בב"ע) בז"א דאצילות. והוא עניין הכתוב בהם שאמרו "ונעשה לנו שם", שהם רצו להפריד את השם, הרי הוא המלכות, ממקורו - הרי הוא ז"א ולהפכו להיות "לנו", ובכך לקצץ בנטיעות.

אמנם מש"כ שרצו לקחת את השם אלקים דקדושה לעצמם, וליטול את המלכות דאצילות להשתמש בכחותיה כחפצם, זה היה על ידי השפעת שמות ושימוש בשמות הקדושים, והיה על ידי קבלה מעשית. וכל זה טמון בכח במלכות דאצילות ובשמות אלקים ואדנ"י אשר בה, היוצאים ומסתעפים משם הוי"ה. (וגם היום המשתמש בשמות לצורכו הוא מעין חטא דור הפלגה).

¹² ע"י ספר הפליאה (&): ולא לחרוש בשור וחמור נרמז בלא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ושורך וחמורך, ובכלל לא תעשה כל מלאכה שלא לילך חוץ לתחום בשבת, ולא לענוש בשבת, ובכלל כי ששת ימים שלא לזרוע כלאים או זרעים בכרם ולא להרביע בהמה מין שלא במינו לפי שבכל מעשה בראשית נאמר למינהו, והסוד שלא לעכב ולא לערבב הכחות המגדילים הצמחים להיות יונקים מין שלא במינו וזהו את מצותי תשמרו דברים שחקקתי לך מששת ימי בראשית.

באמצע בתוך שני פסוקי הכלאים פסוק של לפניו לא תזרע כרמך ושל אחריו לא תלבש שעטניו לפי שבאיסור הכלאים נצטוינו בו שלשה דברים בקרקע ובבהמה ובבגדים ולכך סדר בכאן שלשה חלקי הכלאים בשלשה פסוקים בזה אחר זה ובסדר קדושים נתחברו שלשתן בפסוק אחד הוא שאמר (ויקרא יט יט) את חקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטניו לא יעלה עליך.

(כג כד): מוצא שפתיך תשמור ועשית כפאשר נדרת לה' אלהיך נדכה אשר דברת בפיה: עי' ר' בחיי: מוצא שפתיך תשמור ועשית על דרך הפשט יחזור לנדר שהרי הזהיר בלא תאחר ולא הזכיר בו עשה ומן הראוי שיאמר כי תדור נדר ועשית כאשר נדרת ולא תאחר לשלמו ולכך יאמר מוצא שפתיך שהוא הנדר תשמור ועשית אותו כמו שנדרת לה' אלהיך בנדרת לבך וכאשר דברת בפיה כלומר אל יפול דבר ארצה מכל מה שהסכים בלבו והוציא בפיו ואמר כל זה לחומר הנדר כי לכך החמיר בעונשו ואמר והיה בך חטא כלומר שיהיה החטא קבוע בנפשך כענין שנאמר (במדבר טו לא) הנפש ההיא עונה בה וכן בענין העני כתיב (דברים טו ט) וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא כי לעכוב שכירותו שהוא נפשו יהיה החטא קבוע בנפשו נפש תחת נפש וה"ה בעונש זה שהנפש הוא חיי הגוף והוא מדה כנגד מדה לפי שהוא מאחר הנדר שהוא חיי המלך¹⁴¹³ ולכך הזכיר בו כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך

¹³ עי' זהר (ח"ב קיז ע"א): עץ החיים תפארת, חיים דיליה חכמה ובינה, חיי המלך ודאי. ועיי"ש (צא ע"ב): וז"ל: נדר איהו לעילא ואינון חיי מלכא רזא דרמ"ח שייפין ותריסר קטירין כחושבן ונד"ר ועל דא חמיר משבועה חיי דמלכא אלן דיהיב חיי לל כל אלן שייפין ואקרון הכי בגין דאינון חיי נחתין מעילא לתתא לההוא מקורא דחייין ומההוא מקורא נחתין לתתא לל אינון שייפין. תרגום: נדר הוא למעלה והם חיי המלך סוד של רמ"ח איברים ושנים עשר קשרים כחשבון ונד"ר ועל זה חמור משבועה חיי המלך אלה שנותן חיים לכל האיברים הללו ונקראים כך בשביל שאותם חיים יורדים ממעלה למטה לאותו מקור החיים ומאותו מקור יורדים למטה לכל אותם איברים. עי' זהר (ח"ג רנה ע"א): התר נדרים פורחים באויר ובגין דשבועה ממלכות דאיהי לתתא מיניה אוקמוה נדרים על גבי שבועות עולים ועוד אוקמוה כל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך המלך עצמו אדני חיי המלך יהו"ה ובגין דא (שם ל) כי ידור נדר ליהו"ה. תרגום: התר נדרים פורחים באויר. ומשום ששבועה ממלכות שהיא למטה ממנו, פרשוהו נדרים עולים/חלים על גבי שבועות, ועוד פרשו, כל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך. המלך עצמו, אדני. חיי המלך יהו"ה. ומשום זה נאמר "כי ידר נדר ליהו"ה". וע"ש: ואוף הכי אית רזא אחרא חיי המלך חכמה הה"ד החכמה תחיה בעליה כל הנודר ביהו"ה דאיהו תפארת כאילו נודר בחכמה דאיהו יר"ד ה"א וא"ו ה"א חיי המלך וכל הנשבע באדני" כאילו נשבע במלך עצמו דא אימא עלאה כאילו נשבע בה דאיהי עצם השמים לטוהר מסטרא דחסד עצם מעצמי ובשר מבשרי מסטרא דגבורה דא מלכות ובחכמה דאיהי חיי תפארת איהו סליק לאתקרי אדם הה"ד כתפארת אדם.

תרגום: וכמו כן כאן יש סוד אחר חיי המלך חכמה זהו שכתוב "החכמה תחיה בעליה", כל הנודר ביהו"ה שהוא תפארת כאילו נודר בחכמה שהוא שם יר"ד ה"א וא"ו ה"א חיי המלך. וכל הנשבע באדני כאילו נשבע במלך עצמו. עצמו זו אמא עליונה, כאילו נשבע בה שהיא "עצם השמים לטוהר" מצד החסד, "עצם מעצמי ובשר מבשרי" מצד הגבורה זו מלכות. ובחכמה שהיא חיי תפארת, הוא עולה לקראת אדם, זהו שכתוב "כתפארת אדם".

ועי' לעיל פרשת בראשית הערה 14.

¹⁴ עי' זהר (ח"ב קטו ע"ב): אוקמוה במתניתין ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים על גבי שבועות עולין וכל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך. אמר לון רעיא מהימנא מארי דמתיתבאן ידענא בכו דאתון ידעין אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש לן חדושין דהא ודאי אמר קהלת (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מן השמש יש לו ובסתרי תורה אנה בעינא למימר (תהלים פד יב) שמש ומגן יהו"ה אלהי"ם צבאות בעלמא דיליה ולא בעלמא דהדיוט אף על גב דזה לעומת זה עשה האלהי"ם מגו חשוכא נפיק נהורא.

ובודאי עלמא דאתי בינה איהי למעלה מהשמש דאיהו עמודא דאמצעייתא נדרים מתמן על גבי שבועה עולים וחלין על דבר שאין בו ממש בגין דשבועה איהו עלמא דין דלית ליה קיומא אלא על יסוד הדא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם וביה אומאה דכתיב (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי עד הבקר דשכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דיליה על שם דאיהו תל שהכל פונים בו כ"ו ת"ל יהו"ה כ"ו ודאי שכינתא איהו תל דיליה על שם (שיר ה יא) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב

ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו והאי קוץ הוא אחד בין א"ח ובין ד' הדא הוא דכתיב (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ ותרגם יונתן דאחיד בשמיא ובארעא.

ועליה אוקמוה מארי מתניתין בחגיגה על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ובודאי איהו ברית דשבועה דעליה קיימין א"ח ד' דאינון שמיא וארעא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י א"ח שמים הדא הוא דכתיב (מ"א ח ל) ואתה תשמע השמים ד' הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי. ובגין דברית אחיד בין שמיא וארעא וביה שבועה הדא הוא דכתיב חי יהו"ה שכבי עד הבקר מאן דאומי בשמיה לשקרא כאילו הרס בניינא דשמיא וארעא ואהדר עלמא לתהו ובהו דאי בר נש יעדי קוצא דד' מן אחד ישתאר אחר סמא"ל באתריה שקר וכאלו ההוא בר נש בני שמיא וארעא על שקר וקושטא קאי שקרא לא קאי הרס בניינא ונפלו שמיא וארעא.

והאי איהו כאילו (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל דמאן יהיב ארץ בשמים דקאמר השליך משמים ארץ אלא ודאי דא שכונתא ותפארת עמה דלא אתפרש מינה בנפילו דילה לקיים בה (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנלן דאמת נפל עמה דכתיב (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ומאן דאומי בקושטא הוא מקיים (תהלים פה יב) א'מת מ'ארץ ת'צמח דאיהו עמודא דאמצעייתא דביה איהו קיימא בניינא הדא הוא דכתיב ברא' אלהי"ם את' ולבתר השמים ואת הארץ.

ובגין דשבועה איהו בניינא דעלמא דא לית ליה קיומא בלא יסוד דבר שיש בו ממש נדר דאיהו עלמא דאתי על גבי שבועה סליקת ואיהי חלה על דבר שאין בו ממש דלא צריכה יסוד לקיימא עליה דאיהו ברית דביה תשמיש המטה ובגין דא ביום הכפורים עלמא דאתי דביה תקינו כל נדרי אסור בתשמיש המטה.

תמן אות ברית י' איהי תגא על ספר תורה צדיק כמה דאוקמוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.

ובגין דלית (ס"א דאית) שמוש בעלמא דין בתגא אוקמוה מארי מתניתין כל המשתמש בתגא חלף דתגא לתתא בעלמא דין איהו נקודה שמושא דאתון אבל בעלמא דאתי לית שמושא באתון ובגין דא ספר תורה לית ביה נקודה באתווי אלא תגין ובגין דא מאן דמשתמש בספר תורה חלף והכי מאן דמשתמש במי ששונה הלכות עליה אוקמוה רבנן דאשתמש בתגא חלף.

תרגום: והרי פרשוה במשנה ולא עוד אלא יותר אמרו נדרים על גבי שבועות עולים וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך. וכו' ובודאי בעולם הבא בינה היא למעלה מהשמש שהוא עמוד האמצעי משם עולים נדרים על גבי שבועה וחלים על דבר שאין בו ממש משום שהשבועה הוא העולם הזה שאין לו קיום אלא על יסוד זהו שכתוב וצדיק יסוד עולם.

ובו שבועה שכתוב חי ה' שכבי עד הבוקר ששכינה תחתונה כתל מערבי הוא הדירור שלה על שם שהוא תל שהכל פונים בו כ"ו ת"ל ידו"ד כ"ו ודאי שכינה היא תל שלו על שם קוצותיו תלתלים שחרות כעורב ופרשוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו והקוץ הזה אחוז בין א"ח ובין ד' זהו שכתוב כי כל בשמים ובארץ ותרגם יהונתן שאחוז בשמים ובארץ.

ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר וצדיק יסוד עולם ובודאי הוא ברית של שבועה שעליו עומדים א"ח ד' שהם שמים וארץ שכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת י א"ח שמים זהו שכתוב ואתה תשמע השמים ד' הארץ זהו שכתוב והארץ הדם רגלי.

ומשום שברית אחוזה בין שמים וארץ ובה שבועה זהו שכתוב חי ה' שכבי עד הבוקר מי שנשבע בשמו לשקר כאלו הרס את בנין השמים והארץ והחזיר את העולם לתהו ובהו שאם אדם יזיז הקוץ של ד' מן אחד ישאר אחר סמא"ל במקומו שקר וכאלו אותו איש בונה שמים וארץ על שקר ואמת עומד שקר לא עומד הרס הבנין ונפלו שמים וארץ.

וזהו כאלו השליך משמים ארץ תפארת ישראל שמי נותן ארץ בשמים שאמר השליך משמים ארץ ודאי זו שכינה ותפארת עמה שלא נפרד ממנה בנפילתה לקיים בה אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנין לנו שאמת נפל עמה שכתוב ותשלך אמת ארצה ומי שנשבע אמת הוא מקיים א"מת מ"ארץ ת"צמח שהוא העמוד האמצעי שבו הבנין קיים זהו שכתוב ברא' אלהי"ם את' ואחר כך השמים ואת הארץ.

ומשום ששבועה היא בנין של העולם הזה אין לו קיום ללא יסוד דבר שיש בו ממש נדר שהוא עולם הבא עולה על גבי שבועה והוא חל על דבר שאין בו ממש שלא צריכה יסוד לעמד עליו שהוא ברית שבו תשמיש המטה ולכן ביום הכפורים העולם הבא שבו תקנו כל נדרי אסור בתשמיש המטה. שם אות ברית י' היא תג על ספר תורה צדיק כמו שבארוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.

ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתג בארו בעלי המשנה כל המשתמש בתגא חלף שחג למטה הוא בעולם הזה הנקדה שמוש האותיות אבל בעולם הבא אין שמוש באותיות ולכן בספר תורה אין נקוד באותיותיו אלא תגים ולכן מי שמשתמש בספר תורה חולף וכך מי שמשתמש במי ששונה הלכות

הוא המלך¹⁵ עצמו שהוא משגיח בפרטים והוא דורש דמים הוא ידרשנו מעמו בעוה"ז ובעוה"ב וזהו כפל הדרישה.

וע"ד הקבלה מוצא שפתיך כנגד פי ה'¹⁷¹⁶ וזהו החיוב המוטל על האדם לקיים ככל היוצא מפיו אפילו שלא בשבועה כלל ואמרו רז"ל (שבועות לו א) לאו לאו תרי זמני שבועה היא¹⁸ שהרי הקדוש ברוך הוא אמרו במבול בפסוק (בראשית ח כא) וירח ה' את ריח הניחח²⁰¹⁹

עליו בארו רבותינו שהשתמש בתגא חולף.

¹⁵ עי' זהר (ח"ג לג ע"ב): כי יהו"ה אלה"ך אש אוכלה הוא (דברים ד ט) האי אש צריך ליה תמיד עמה דלית ליה כביה דאיהו אכיל כל קרבנין דצלותין ומלין דאורייתא דאיהי שכנתא איהו פרנסה דיליה.

תרגום: כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא (דברים ד), האש הזו הוא צריך להיות תמיד עמה, שאין לה כביה, שהוא אוכל כל הקרבנות של התפלות, ודברי תורה שהיא השכינה היא פרנסתו.

¹⁶ עי' דבריו במדבר ד מט, שזה מידת המלכות ועי' לקמן פרשת יתרו הערה 17.

¹⁷ עי' תיקו"ז (ט ע"א): מלכות, פה, תורה שבעל פה קרינן לה.

¹⁸ עי' זהר (ח"א קיד ע"ב): (ישעיה סב ד) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה ובכל מקום שאתה מוצא לא לא היא שבועה הה"ד (בראשית ט יא) ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד המים למבול וגו' וכתוב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח מכאן שלא לא שבועה ומן לאו אתה שומע הן ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא תהרס בנין בית המקדש לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים [לעולמים] (לעלמן) כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים ודא הוא דכתיב (שם ד ג) הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו וגו'

תרגום: "לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה". ובכל מקום שאתה מוצא לא לא, היא שבועה. זהו שכתוב "ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו'", וכתוב "אשר נשבעתי מעבור מי נח", מכאן שלא לא, שבועה, ומן לאו אתה שומע הן. ועתיד הקדוש ברוך הוא לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא יהרס בנין בית המקדש, לפיכך אין מקבלין נשמתם אלא במקום שקיים לעולמים, כדי שתהיה הנשמה קיימת בגוף לעולמים. וזה הוא שכתוב "הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו וגו'".

¹⁹ עי' בראשית ח כ ודברי רבינו שם והערה 20.

²⁰ עי' זהר (ח"א ע ע"א): ויעל עולות עלת כתיב (חסר) חדא כתיב (ויקרא א יג) עולה הוא אשה ריח ניחח ליהו"ה (לעולם עולה סלקא דכר אי) [ניחח לה] עולה סלקא דכר ולא סלקא נוקבא דכתיב (שם ג) זכר תמים יקריבנו אמאי כתיב אשה דהא אש בעי לאשתכחא תמן אלא אע"ג דעולה [אתקריב] (ב)דכר ולא תריה אתקריב נוקבא לא בעיא לאתפרשא מניה אלא בה אתקריב בגין לחברא דא בדא דסלקא נוקבא לגבי דכורא לאתחברא כחדא ואע"ג דאשה לשום אישים נח אצטריך ליה למקרב עולה דאיהו באתר דדכורא עבד ליה קב"ה לאתחברא ולאעלאה בתיבה ועל דא אקריב עולה עולה הוא אשה אש ה' דאתחבר (בה) שמאלא בנוקבא דהא (כל) נוקבא מסטרא דשמאלא קא אתיא [נ"א ודכורא מסטרא דימינא באתדבקותא] (דאתדבק) דא בדא ובגין כך אקרי (עולה) נוקבא אשה אשה קטירו דרחימו דאחיד בה שמאלא לסלקא לה לעילא ולא תקשרא כחדא ובגין כך [כתיב] עולה הוא אשה קשירו [ד]דכר ונוקבא דא בדא.

וירח יהו"ה את ריח הניחח (בראשית ח כא) וכתוב אשה ריח ניחח (בראשית א ט) אשה הכי שמענא תננא ואשא מחוברין כחדא דהא לית תננא בלא אשא כמה דכתיב (שמות יט יח) והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהו"ה באש תא חזי אש נפיק מלגיו ואיהו דק ואחיד במלה אחרא לבר דלאו איהו דק הכי ואתאחדן דא בדא וכדין תננא סלקא מאי טעמא בגין דאתאחיד אשא במלה דרגיש וסימנין חוטמא דנפיק ביה תננא מגו אשא ועל דא כתיב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך בגין דאהדר אשא לאתריה וחוטמא (אתרגיש) [אתכניש] בההוא ריחא לגו לגו עד דאתאחיד כלא ותב לאתריה ואתקריב כלא לגו מחשבה ואתעביד רעותא חדא וכדין ריח ניחח דנח רוגזא ואתעביד ניחח דהא תננא אתכניש ועייל וקמיט באשא ואשא אחיד בתננא ועיילי תרווייהו לגו לגו עד דנח רוגזא וכד אתאחיד (אחיד) כלא דא בדא ונח רוגזא כדן הוא ניחח וקשירו חד ואתקרי ניחח ניחח דרוחא חדוותא דכלא כחדא נהירו דבוצינין נהירו דאנפין ובגין כך כתיב וירח יהו"ה את ריח הניחח כמאן דארח וכניש כלא לגו אתריה.

תרגום: "ויעל עולות", כתוב עלת, אחד. כתוב "עולה הוא אשה ריח ניחח לה", (לעולם עולה עולה זכר, אם) "עולה" עולה זכר ולא עולה נקבה, שכתוב "זכר תמים יקריבנו". למה כתוב "אשה", שהרי אש צריכה להמצא שם. אלא אף על גב שעולה נקבת זכר ולמקומה נקבת, הנקבה לא צריכה להיפרד ממנו, אלא עמה נקרב, בשביל לחבר זה עם זה. שעולה הנקבה אל הזכר להתחבר כאחד. ואף על גב שאשה לשום אישים. נח היה צריך להקריב עולה, שהוא במקום של הזכר, ועשה אותו הקדוש ברוך הוא להתחבר ולהיכנס לתיבה, ועל זה הקריב עולה. עולה הוא אשה, אש ה', שהתחבר

וכתיב (ישעיה נד ט) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ אבל פעם אחת אינו שבועה אבל הוא חיוב לקיים דברו ומזה אמרו (ב"מ מד ע"א) על כל מי שחוזר בדברו שמקבל עליו מי שפרע.

ועוד שאנחנו בניים למקום ונתקדשנו בברית הפה²¹ המכוון באמצע בין עשר אצבעות ידים ובברית מילה בין עשר אצבעות רגלים והנה הפה שביעי בנקבי הראש שהם שבעה שני אונים שני עינים שני נחירים והפה הוא השביעי והקב"ה בחר בשביעי²² ברא שבעה רקיעים ובחר בשביעי שהוא ערבות ברא שבעה ימים ובחר בשבת וכן בחר בפה להללו ולשבחו כי הוא הכלי לשבח בו שם קדשו וזהו (ויקרא כב לב) ולא תחללו את שם קדשי אזהרה שלא לחלל ברית הפה העשוי להלל בו שם קדשו וכן אין ראוי לנו לחלל שפתינו ולא לשקר באחד מן הבריתות כענין שאמר הכתוב (תהלים מד יט) ולא שקרנו בבריתך. והנה ישראל כשהיו עוברים על היוצא מפיהם אמר להם משה (במדבר יד מא) למה זה אתם עוברים את פי ה' ולכך אמר מוצא שפתיך תשמור כלומר חייב אתה לקיים מוצא שפתיך שהוא כנגד שמור²³ זהו מוצא שפתיך תשמור ואין צריך לומר המצות זהו תשמור

(עמה) השמאל בנקבה, שהרי (כל) נקבה מצד השמאל באה, וזכר מצד הימין בהתדבקות זה בזה, ולכן נקראת (עולה) נקבה אשה. "אשה" קשר של האהבה שאוחז בה השמאל להעלותה למעלה ולהתקשר כאחד, ולכן כתוב "עולה הוא אשה", הקשר של זכר ונקבה זה עם זה. "וירח ה' את ריח הניחוח", וכתוב "אשה ריח ניחוח". "אשה", כך שמענו, עשן ואש מחוברים כאחד, שהרי אין עשן בלא אש, כמו שכתוב "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש". בא וראה, אש יוצאת מבפנים והוא דק, ואוחז בדבר בחוש שאינו דק כך, ונאחזים זה בזה, ואז עולה העשן. ולמה, משום שהאש אוחזת בדבר המתפעל ממנו, וסימן לדבר, החוטם שיוצא בו עשן מתוך אש. ועל זה כתוב "ישימו קטורה באפך", משום שחוזרת האש למקומה. והחוטם (מתפעל) נאסף באותו ריח לפני ולפנים, עד שנאחז הכל וחוזר למקומו, ונקרב הכל לתוך המחשבה ונעשה רצון אחד. ואז "ריח ניחוח", שנח הרוגז ונעשה נחת. שהרי העשן נאסף ונכנס ומתקמט באש, והאש אוחזת בעשן, ונכנסים שניהם לפני ולפנים עד שנח הרוגז. וכשהכל נאחזים (אוחז) זה בזה ונח הרוגז, אז הוא מנוחה וקשר אחד ונקראת נחת. נחת הרוח, שמחת הכל כאחד, הארת הנרות, הארת הפנים. ולכן כתוב "וירח ה' את ריח הניחוח", כמי שמריח ומכניס הכל למקומו.

²¹ ע"י ס"י (פ"ב מ"א): עשרים ושתיים אותיות יסוד, שלש אמות ושבע כפולות וי"ב פשוטות, שלש אמות אמ"ש, יסודן כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים. שלש אמות אמ"ש, מ' דוממת, ש' שורקת, א' אויר רוח מכריע בינתיים.

וע"י ס"י (פ"ו מ"ז): כשבא אברהם אבינו ע"ה הביט וראה והבין וחקר וחקק וחצב ועלתה בידו הבריאה שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן מיד נגלה עליו אדון הכל ית' שמו לעד והושיבו בחיקו ונשקו על ראשו וקראו אברהם אוהבי וכת ברית לו ולזרעו עד עולם שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה וכת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון ובין עשר אצבעות רגליו והוא ברית המילה וקשר עשרים ושתיים אותיות התורה בלשונו וגילה לו את סודו משכן במים דלקן באש רעשן ברוח בערן בשבעה נהגן בשנים עשר מזלות.

²² (ויק"ר פכ"ט ט"י יא) כל השביעין חביבין לעולם למעלן השביעי חביב שמים ושמי השמים ורקיע ושחקים זבול ומעון וערבות וכתוב (תהלים סח) סולו לרוכב בערבות ביה שמו בארצות שביעית חביבה ארץ אדמה ארקא גיא ציה נשיה תבל וכתוב (שם צו) והוא ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים בדורות שביעית חביב אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך וכתוב (בראשית ה) ויתהלך חנוך את האלהים באבות שביעי חביב אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה וכתוב (שמות יט) ומשה עלה אל האלהים בבנים השביעי חביב שנאמר דוד הוא השביעי במלכים השביעי חביב שאול איש בושט דוד שלמה רחבעם אביה אסא וכתוב (ד"ה ב יד) ויקרא אסא אל ה' בשנים שביעי חביב שנאמר (שמות כג) והשביעית תשמטנה ונטשתה בשמיטין שביעי חביב שנא' (ויקרא כה) וקדשתם את שנת החמשים בימים שביעי חביב שנאמר (בראשית ב) ויברך אלהים את יום השביעי בחדשים שביעי חביב שנא' (ויקרא כג) בחדש השביעי באחד לחדש:

²³ ע"י זהר (ח"א רנט ע"ב): ת"ח כד הוּו עבדין כהניא ההוא חטאת לכפרא חובין דלא תעשה הוה דאית בהו כרת ועולה לכפרא על מאן דלא עביד מצות עשה אתי ומההוא סטרא אתי עולה דאיהו זכר וכתוב (שמות כ ח) זכור את יום השבת מצות עשה ובגין כך אנו מקרבין בשבת תרין אמרין דמוסף עולה בגין דבההוא דימינא אתוסף לההוא צדיק נהירו דעתיקא קדישא כד אתדבק בכנסת ישראל דאיהי שמור לא תעשה בגין כך אית ביה בשבת עשה ולא תעשה דאית ביה כרת דהא מאן דעבד פגימו בההוא אתרא דאקרי לא תעשה ואפריש זוגא דלהון אשתצי מתמן נפשא דיליה ומאן איהו מאן דעביד עובדין דחול בשבתא בקדש דאתדבק בשבת בשבתון וכלהו עלמין בחדוה בנהירו

ועשית תשמור זו מצות לא תעשה ועשית זו מצות עשה ואין צריך לומר הנדר שהיא למעלה מן המצוות²⁴ וזהו כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה שהנדרבה נאצלת משם והיא סוף הבנין²⁵ והיא התרומה²⁶ כענין שכתוב (שמות לה ה) כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' של מטה²⁷ והוא ששמענו הדברות מפיו זהו אשר דברת בפיו והוא קול ורוח ודבור וזהו רוח הקודש²⁸ ועל זה דרשו אשר דברת אלו קדשי בדק הבית²⁹.

(כד א) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֻלָּה וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא כָּה עֲרוֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִתָּהּ וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ:

ע"י ר' בחיי: ואם תשכיל בענין הגט הנקרא ספר תמצא כי חייבה חכמת התורה לגרש האישה את אשתו בספר לפי שהקב"ה ברא עולמו בכ"ב אותיות מעלה ומטה וזווג האותיות ושקלן והמירן וצרפן וצר בהן את כל העולם³⁰ ואת כל היצור ואת כל הדבור ואין שקול אלא על ידי זווג ועל ידי שקול האותיות שקל הקדוש ברוך הוא את הנבראים כלם זה ראוי להיותו בן זוגו של זה וכיצד יהיו הנמצאים כלן זה לעומת זה בין בעליונים בין בתחתונים בין בנפשות בין בגופות וכמו שדרשו רז"ל (סוטה ב ע"א) בת פלוני לפלוני³¹ ואפילו מעבר לים וכיון שהיה חבור הנבראים וזווג ע"י אותיות לכך צותה תורה שיהיה הפרדה באותיות להודיע

תרגום: בא וראה, כשהיו עושים הכהנים את אותה חטאת, לכפר על עבירות של לא תעשה, היה שיש בהם כרת. ועולה באה לכפר על מי שלא עושה מצוות עשה. ומאותו צד באה העולה שהיא זכר, וכתוב "זכור את יום השבת", מצות עשה, ולכן אנו מקריבים בשבת שני כבשים, של מוסף עולה, משום שבאותו של הימין נתוסף לאותו צדיק אור מהעתיק הקדוש. כשנדבק עם כנסת ישראל שהיא שמור, לא תעשה, לכן יש בשבת עשה ולא תעשה שיש בו כרת, שהרי מי שעושה פגם באותו מקום שנקרא לא תעשה, ומפריד את הזווג שלהם, נכרתת משם נפשו. ומיהו, מי שעושה מעשים של חול בשבת, בקודש שנדבק בשבת בשבתון, וכל העולמות בשמחה באורה.

²⁴ ע"י לעיל הערה 13.

²⁵ ע"י ספר הפליאה (עמוד תקפט): כמו שהת"ת הוא בין הזרועות וכנגד היסוד הוא המעור באדם הגשמי העומד בין השוקיים, וע"כ נקרא יסוד והמעור כנגדו, בעבור שכל כח עליון יורד שם, כן המעור כל כח האדם יורד שם. והעטרה הוא סוף הבנין למעלה, ע"כ כנגדו העטרה של מעור הוא סוף האדם.

²⁶ ע"י זהר (ח"א דף ל ע"ב): בראשית ברא אלה"ם רזא (במדבר טו כ) דראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה דא חכמה עלאה דאיהי ראשית. תרגום: "בראשית ברא אלה"ם, סוד של "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" זו חכמה עליונה שהיא ראשית.

וע"י זהר (ח"ב רעא ע"א): ד"א ויקחו לי תרומה ויקחו לקדש תרומה שהיא יו"ד והיא עשירי ומנלן דעשירי קדש דכתיב העשירי יהיה קדש לקדש ומאי נינהו קדש דכתיב וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם דכתיב ראשית חכמה יראת יי' אין חכמה אלא יראת השם. תרגום: דבר אחר ויקחו לי תרומה ויקחו לי לקדש תרומה שהיא יו"ד והיא עשירי ומנלן לנו שעשירי קדש שכתוב (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לקדש ומהו קדש שכתוב וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם שכתוב ראשית חכמה יראת ה' אין חכמה אלא יראת השם.

²⁷ ע"י זהר (ח"ב דף קצח ע"ב): תא חזי מה כתיב כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהו"ה כל נדיב לבו ודאי מאן דיתרעי לביה ימשיך לה לשכינתא לגביה הדא הוא דכתיב יביאה אף על גב דאיהי באסתלקותא לעילא יביאה מאתר עלאה לאמשכא לדיירא עמיה.

תרגום: בא וראה מה כתוב כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' כל נדיב לבו ודאי מי שיתרצה לבו ימשיך את השכינה אליו זהו שכתוב יביאה אף על גב שהיא בעליה למעלה יביאה ממקום עליון למשך אותה לדור עמו.

²⁸ ע"י ס"י (פ"א מ"ט) עשר ספירות בלימה, אחת רוח אלקים חיים, ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור והוא רוח הקדש.

²⁹ צ"ע במילים "ועל זה דרשו אשר דברת אלו קדשי בדק הבית" שנ"ל שזה טעות, שזה מוזכר לעיל, ואין לו קשר לכאן, והי"ע.

³⁰ לשון ס"י (פ"ב מ"ב) עשרים ושתים אותיות יסוד, חקקן חצבן צרפן שקלן והמירן וצר בהם את כל היצור ואת כל העתיד לצור.

³¹ ע"י לעיל בראשית כד נ.

ולפרסם שעקר הזווג והחבור מימי קדם בבריאת העולם באותיות היה.

(כה ג) אַרְבַּעִים יָכְנוּ לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף לְהַכְתּוֹ עַל אֱלֹהֵי מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחִיקָ לְעֵינֶיךָ:
 עי' ר' בחיי: ואם תשכיל בסוד הענין תמצא בו עוד בלשון מכה רבה רמז למלקות הגדול
 שהוא אשה של גיהנם המושכת כח ממדת הדין הנקראת כה³³² כי לכך באו המכות לפרעה
 במלת כה והיא ג"כ מקבלת ממדת הדין הקשה הגדולה והחזקה והמלקות הקל והחלוש של
 העוה"ז הנה הוא כפרתו של חוטא להציל נפשו מיד להבה הוא המלקות הגדול הנקרא מכה
 רבה וזה מכלל חסדי ה' בצוותו אותנו לקחת זה תמורת זה ויזהיר הכתוב המלקה שלא יוסיף
 שאם יוסיף אפילו אחת הרי הוא נכנס תחתיו בעונש מכה רבה זהו פן יוסיף להכותו על אלה
 מכה רבה ארבעים אלה פדיון וכפרה למלקות הגדול הנקרא רבה ואם יוסיף ונשא עונו בה:

(כה ט): וַנִּגְשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחִלְצָה נַעֲלֹ מֵעַל רַגְלוֹ וַיִּרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה
 וְאָמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:
 עי' ר' בחיי: וע"ד הקבלה מצות היבום תועלת גדולה לנפש המת³⁴ וידוע כי תגדל הנאת

³² עי' זהר (ח"ג קמה ע"ב): כה תברכו את בני ישראל אמור להם כה תברכו בלשון הקדש כה תברכו
 ביראה כה תברכו בענוה אמר ר' אבא כה תברכו תאנא האי צד"ק אתקרי כ"ה דכל דינין מתערין
 מכ"ה (נ"א מינה) והיינו דאמר ר' אלעזר מהו מכה (ס"א דכה) רבה כלומר מכה מן כה וכתוב והנה
 לא שמעת עד כ"ה כמה דאגזים משה וכתוב (שם) בזאת תדע כי אני יי' וכלא חד.
 תרגום: "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", כה תברכו בלשון הקודש, כה תברכו ביראה, כה
 תברכו בענוה. אמר רבי אבא כה תברכו, למדנו הצדק הזה נקרא כ"ה, שכל הדינים מתעוררים מכ"ה
 (ממנו). והיינו מה שאמר רבי אלעזר, מה זה "מכה (שכה) רבה", כלומר מכה, מכ"ה. וכתוב "והנה
 לא שמעת עד כ"ה", כמו שאגזים משה, וכתוב "בזאת תדע כי אני ה'", והכל אחד. עי' לקמן פרשת כי
 תבא הערה 33.

³³ עי' זהר (ח"א צ ע"ב): כה דהיא תרעא לצלותא בה ישכח ברכה בה ישכח בר נש שאלתיה כה
 ההוא סטרא דאתייה מסטרא דגבורה דהא מסטרא דגבורה קא אתא יצחק וההוא סטרא דגבורה כה
 אקרי דמתמן אתיין איבין ופירי לעלמא ולא מסטרא דלתתא דככביא ומזלות כדן והאמין ביהו"ה
 אתדבק לעילא ולא אתדבק לתתא והאמין ביהו"ה ולא בככביא ומזלי והאמין ביהו"ה דאבטח ליה
 דיסגי אגריה לעלמא דאתי והאמין ביהו"ה בההוא דרגא דאתייהיב ליה דמתמן ייתי ליה זרעא
 לאולדא בעלמא.

תרגום: "כה", שהוא השער לתפלה, בה ימצא ברכה, בה ימצא אדם את בקשתו. "כה", אותו הצד
 שבא מצד הגבורה, שהרי מצד הגבורה בא יצחק, ואותו צד הגבורה נקרא "כה", שמשם באים פירות
 לעולם, ולא מהצד שלמטה של כוכבים ומזלות. אז "והאמין בה", נדבק למעלה ולא נדבק למטה.
 "והאמין בה", ולא בכוכבים ומזלות. "והאמין בה", שהבטיח לו שירבה את שכרו לעולם הבא.
 "והאמין בה", באותה הדרגה שנתנה לו, שמשם יבא לו זרע להוליד בעולם.

³⁴ עי' זהר (ח"א קפז ע"א): כד נפיק מהאי עלמא ההוא בר נש לא עאל בפרגודא ולא נטיל חולק
 בההוא עלמא (נ"א) ונשמתייה לא אתכלילת באתר דכל שמתין אתכלילו ואתגזר דיוקניה מתמן
 הה"ד (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני הו"ה וכדן הוא ברא ליה קב"ה פריק דיפרוק ליה
 מיידא דמחבלין ודא אחוי דקריב ליה שנאמר (דברים כה ה) כי ישבו אחים יחדיו וגו' וכתוב (בראשית
 לח ח) בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו' בגין דנשמתייה לא עאלת קמיה קב"ה אלא היא קיימא לבר
 בגין דלא זכה לאנהרא בהאי עלמא בההוא גופא מאן דלא זכה בהאי אתר יהך לאתר אחרא ויזכי
 ביה כגוונא דא אעא דדליק ונהורא לא סליק יבטשון ליה ויסלק נהורא ביה וינהיר אעא הוא אדם
 דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה ר"ל בר נש כד איהו בהאי עלמא ואזל ותאיב ואכיל ושתי
 ואזדווג באיתתא ולא זכי לבנין דא הוא אעא דדליק ונהורא לא סליק כלומר נשמתייה לא זכאת
 בההוא גופא לאתנהרא אלא איהי בחשוכא).

תרגום: כשיוצא מן העולם הזה, אותו האיש לא נכנס לפרגוד ולא נוטל חלק בעולם ההוא, (ונשמתייה
 לא נכללת במקום שכל הנשמות נכללו, ונגזרת דמותו משם, זהו שכתוב "ונכרתה הנפש ההיא
 מלפני"). הו"ה וכך הוא בורא לו הקדוש ברוך הוא גואל שיגאלנו מיד המשחיתים. זה אחיו שקרוב
 אליו, שנאמר "כי ישבו אחים יחדיו" וגו', וכתוב "בא אל אשת אחיך ויבם אותה" וגו', משום שנשמתייה
 לא נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, אלא היא עומדת בחוץ, משום שלא זכה להאיר בעולם הזה בגוף
 ההוא. מי שלא זוכה במקום הזה, ילך למקום אחר ויזכה בו. כדוגמא זו עץ שדולק ואורו לא עולה,
 שיכה אותו ויעלה בו אור ויאיר. עץ הוא אדם, שכתוב "כי האדם עץ השדה". רוצה לומר, שהאדם
 כשהוא בעולם הזה והולך ותאב ואוכל ושותה ומזדווג עם אשה ולא זוכה לבנים. זהו עץ שדולק

הנפש כשהיא מתגלגלת במי שהוא קרוב מן המשפחה יותר לפי שיש לו שייכות גדול עמו ומזה אמרו רז"ל (יבמות יז ע"ב) כי ישבו אחים יחדו פרט לאח שלא היה בעולמו שלא היה להם ישיבה אחת בעולם ואין זה חייב ליבם והמעם לפי שלא הכירו מעולם ולא היה לו שום שייכות עמו.

ומעם החליצה שאמר וחלצה נעלו כי כשאין היבם רוצה ליבם הלא נחשב לו לאכזריות שהרי אינו רוצה בתועלת נפש אחיו³⁵ והדין הראוי בזה שתחלוץ לו היבמה נעלו מעל רגלו

ואורו לא עולה, כלומר, נשמתו לא זוכה באותו הגוף להיות מוארת, אלא היא בחשכה). ע"י ז"ח (פח ע"ב): אמר רבי יודאי, מצות יבום משובחת. והמקיים מצות יבום לשמה, נעשה שותף להקב"ה. והמקיים מצות יבום לשמה גדול הוא מיחזקאל, דכתיב, ויהי קול כהנבאי והנה רעש, שנבואתו היתה ברעש ולא בנחת. ר' חנינא אמר, גדולה מצות יבום, שהמקיים מצות יבום לשמה, נעשה שותף להקב"ה. דכתיב, ולא יכרת שם המת. וכתיב, ולא יכרת לך איש וגו'. רבי חנינא לטעמיה, ונתן לרעהו, זו מצות יבום. מאי ונתן לרעהו. אמר רבי חנינא, משל לאדם שהיה טועה במדבר, במקום לסטים וחיות. כיון שראוהו לסטים טועה, עמדו עליו, והכוחו וקפחו כל שכרו וכל עמלו. שמע חבירו, זיין עצמו, והלך והוציאו מידם, ערום מכל. מה עשה, בנה לו בית, ונתן לו מתנות, ועשה לו מלבושים אחרים ונתן לו. בא ולבש אותם המלבושים, וישב באותו הבית, והתחיל להרויח כבתחלה. ודא ונתן לרעהו ודאי.

ע"י תיקו"ז (סג ע"א): ארבע בתי דרישא אינן אה"ה ארבע פרשיין דאינן קדש לי (שמות יג ב) והיה כי יביאך (שם יא) שמע ישראל (דברים ו ד) והיה אם שמוע (שם יא יג) דא יהו"ה ארבעה בתי דיד דא אדנ"י ארבע פרשיין דא יהו"ה ובהון מ"ב אזכרות בתמניא פרשיין דאתמר בהון (במדבר יב ט) ה' בם דא איהו כי היא שמלתו לעורו ואיהי תכלת שבציצית איהי סוד היבום יבמה דיליה בגלותא י"ב מ"ה ב"י מ"ה תלת גלגולין דילה אינן תלת אבהן דעלייהו אתמר (איוב לג כט) הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר איהי ישועה דיליה גאולה דיליה בגין דקודשא בריך הוא לית ליה רשותא לאפקא מן גלותא עד דאיהי נפקת עמיה היא נבואה דיליה נבואה כלילא שית דרגין מסטרא דאת ו' דאיהו עמודא דאמצעיתא ואיהי חלום אחד משתין בנבואה ומאי שתין אלא לית שיב"ה פחותה משתין ודא ישראל סבא דסליק באת ו' שית זמנין עשר דאיהו שתין.

תרגום: ארבעת בתי הראש הם אה"ה, ארבע פרשיות שהן: "קדש לי", "והיה כי יביאך", "שמע ישראל", "והיה אם שמע", זה יהו"ה. ארבעת בתי היד זה אדנ"י, ארבע פרשיות זה יהו"ה. ובהם מ"ב אזכרות בשמונה פרשיות, שנאמר בהם "ה' בם". זהו "כי היא שמלתו לעורו", והיא תכלת שבציצית, היא סוד היבום. היבמה שלו בגלות, י"ב מ"ה, ב"י מ"ה. שלשת הגלגולים שלה הם שלשת האבות, שעליהם נאמר "הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלוש עם גבר". היא הישועה שלו, הגאולה שלו, משום שהקדוש ברוך הוא אין לו רשות לצאת מן הגלות, עד שהיא יוצאת עמו. היא הנבואה שלו, הנבואה כוללת שש דרגות מצד של האות ו', שהיא העמוד האמצעי, והיא חלום אחד מששים של נבואה (ברכות נז ע"ב). ומה זה ששים, אלא אין שיב"ה פחותה מששים, וזה ישראל סבא שעולה באות ו', שש פעמים עשר שהוא ששים.

ע"י זהר (ח"ג רפא ע"א): ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וגו' פקודא דא לחלוץ והאי איהו חליצת רוחא מההוא גופא דבעי לאנהגא עמיה כאח וההוא קשורא דאחיה דעם אחיה מתיר מניה וההוא רוחא אזיל נע ונד עד דאשכח פרוקא הה"ד או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו וגו' ואי לא אשכח והשיגה ידו ונגאל כאורח דאזיל מאתר לאתר או כעבד דאזיל בשלשלת על צואריה עד דאשכח פדיון מאדון דיליה על חוביה ווי למאן דלא אנח בן למפרק יתיה. תרגום: ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וגו' מצוה זו לחלוץ וזוהי חליצת רוח מאותו גוף שצריך לנהוג עמו כאח ואותו קשר האחות שעם אחיו מתיר ממנו ואותה רוח הולכת נע ונד עד שמוצאת גואל זהו שכתוב או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו וגו' ואם לא מצא והשיגה ידו ונגאל כשביל שהולך ממקום למקום או כעבד שהולך בשלשלת על צוארו עד שמוצא פדיון מאדונו על חטאו אוי למי שלא הניח בן לגאול אותו.

וע"י ז"ח נט ע"א): תניא א"ר יוסי ועלתה יבמתו השערה אל הזקנין האי מלה חוצפא אתחזי א"ר יהודה ח"ו דחוצפא הוא אלא לאתחזאה טיבו דבעייתא למעבד עם מיתא ואיהו לא בעי ולפיכך עבדית ליה קלנא קמי כולא.

מאי קלנא עבדית ליה דכתיב וירקה בפניו להכלם בפני הכל אשר לא יבנה את בית אחיו וקרא כתיב וירקה ואמרה ככה כו' כמד"א ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם.

תרגום: למדנו אמר רבי יוסי (שם) ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים דבר זה נראה חצפה אמר רבי יהודה חס ושלום שזו חצפה אלא להראות הטוב שצריך לעשות עם המת והוא לא רוצה ולפיכך עושים לו קלון לפני כלם

איזה קלון עושים לו נאמר וירקה בפניו להכלם בפני הכל אשר לא יבנה את בית אחיו והפסוק כותב וירקה ואמרה ככה כו' כמו שנאמר (במדבר יב) ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם

לסימן ורמזו שהוא מסתלק ונשמט מן האהבה וזהו לשון וחלצה מלשון (הושע ה ו) חליץ מהם ולשון נעלו כי הוא נועל דלת בפני נפש אחיו המת אמר מעל רגלו לפי שהרגל הוא סבת ההליכה וכן זה סבה שתלך נפש אחיו למשפחה אחרת.

וענין וירקה כי הרקיקה הנמאסת תרמוזו לדבר הנמאס המתגלגל מן הגוף דרך חוט השדרה שהנפש מתלבשת ומתעטפת בו ולכך הצריכו חכמי האמת ז"ל להיות הרוק תפל קודם שתאכל היבמה כדי שלא יהיה מצד האכילה אלא מן הלחות שבגופה כעין אותו דבר הנמאס הבא מלחות הגוף והיה היבם אכזרי ונמאס בעיני הבריות כאשר לא יחפוץ ליבם ועל כן ראוי הוא שיקרא בישראל בשם הזה בית חלוץ הנעל.

וצריך אתה לדעת כי הענין הזה חסד המקום על ישראל כדי שיוכו כל הנפשות לאור באור העליון וכמו שאמרו רז"ל (סנהדרין צ ע"א) כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב והענין הזה תמצאנו במליצת אליהוא מפורש שאמר (איוב לג כט – ל) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים³⁶ יאמר הכתוב פעמים שלש היא מאירה מאור החיים אשר על פני האדמה כדי להשיבה מני שחת ומפורש ג"כ מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו שאמר לאיוב לקיים דברי אליהוא (איוב לח יג – יד) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש יאמר המימך צוית כמוני לאחוז בכנפות הארץ ולנער הרשעים ממנה ולהעמיד אחרים תחתיהם ותתהפך הארץ מהם כחומר חותם שהוא מתהפך ומשתנה לצורות משתנות ויתיצבו כל אחד ואחד מהרשעים באדם שהוא לבוש בגדים חדשים ואחרי כל הבאורים האלה יוכל האדם להעיד שהמצוה הזאת שהיא מצות היבום מיוסדת על הענין הזה ואי אפשר לשום חולק לחלוק בזה מדרך

³⁶ עי' ז"ח נט ע"א: רבי שמעון אמר נפשא דהיא משפעה דיסודא עילאה כד איהי חבת אשא דלעילא שלטא עליה זינא בזיניה ובגופא שלטא אשא דלרע ושלמא על כל ישראל.

ומאן דאמר דאמן דאזיל מהאי עלמא בלא בנין דאתי זימנא אחריתי לעלמא הדין אמר קשוט. ועוד אינון חייביא דשאטין באוירא עד דמרצו חובייהו ובתר נכנסין פעם שניה בגוף כדי לצרף אותו ואם יצדק שוב אינו נכנס פעם אחרת ואם לאו פעם שלישית שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר ואם ח"ו לא יצדק באלו השלשה פעמים שוב אין לו תקנה וזהו הכרת תכרת וע"ד בעי ב"נ לאזהרה בנפשיה דילמא אתא זימנא אחרא.

ואית לנא ראייה מנדב ואביהוא כדכתיבנא דמיתו פלגי גופא הוו בגין דלא אנסיבו ועוד אית לנא סמך מענין יבמה יבא עליה בגין דלא ישתרש זרעיה ולא יצטרך למיתו זימנא אחרא בגוף ותו אוליפנא מאונן דאמר הכתוב ביה לבלתי נתן זרע לאחיו.

ועוד ראייה אחרא יולד בן לנעמי וכי לנעמי יולד והלא רות ילדתו אלא ללמד שזה עובד הוא היה מחלון ומית בלא בנין.

ובגין כך תחמי ב"נ צדיק ורע לו דילמא זימנא אחריתי אתא לעלמא ולא הוה זכאי כל כך ומת בענין זה וכדו השתא כד עאל להאי עלמא מנכה חוביה והדין הוא צדיק ורע לו.

וכמו כן רשע וטוב לו דילמא אתא זימנא אחרא ומת בלא בנין והוה זכאי ולא גמור והשתא משלם ליה מזכותיה בעלמא דין ודא הוא כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם.

תרגום: רבי שמעון אמר הנפש שהיא משפע היסוד העליון כשהיא חוטאת האם שלמעלה שולטת עליה מין במינו ובגוף שולטת האש שלמטה ושלוש על כל ישראל.

ומי שאומר שמי שהולך מן העולם הזה בלי בנין שבא פעם אחרת לעולם הזה אמר אמת. ועוד אותם הרשעים ששטים באויר עד שמרצים את חטאם ואחר כך נכנסים פעם שניה לגוף כדי לצרף אותו ואם יצדק שוב אינו נכנס פעם אחרת ואם לא פעם שלישית שנאמר (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר ואם חס ושלוש לא יצדק באלו השלשה פעמים שוב אין לו תקנה וזהו הכרת תכרת ועל כן צריך אדם להזהר בנפשו אולי יבא פעם אחרת.

ויש לנו ראייה מנדב ואביהוא כפי שכתבנו שמתו חצאי גוף (היו משום) שלא נשאו ועוד יש לנו סמך מענין יבמה יבא עליה כדי שלא ישתרש זרעו ולא יצטרך לבא פעם אחרת בגוף ועוד למדנו מאונן שאמר בו הכתוב (בראשית לח) לבלתי נתן זרע לאחיו.

ועוד ראייה אחרת (רות ד) ילד בן לנעמי וכי לנעמי ילד והלא רות ילדתו אלא ללמד שזה עובד הוא היה מחלון ומת בלא בנין.

ומשום כך תראה אדם צדיק ורע לו אולי פעם אחרת בא לעולם ולא היה כל כך צדיק ומת בענין הזה ולכן כעת כשנכנס לעולם הזה מנכה חטאו וזהו צדיק ורע לו.

וכמו כן רשע וטוב לו אולי בא פעם אחרת ומת בלי בנין והיה צדיק ולא גמור וכעת משלם לו מזכותו בעולם הזה וזהו (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם.

הסברא לפי שהענין קבלה מפי החכמים והחכמים מפי הנביאים עד משה מסיני³⁷.
ובספר הבהיר (אות קצה) תמצא מפורש מפני מה צדיק ורע לו מפני שהצדיק כבר היה
רשע לשעבר ועתה נענש וכי מענישין על ימי הנערות והאמר רבי סימון שאין מענישין אלא
מבן עשרים שנה ולמעלה אנא לא בחיי אמרי אנא במותא אמרי שכבר היה לשעבר אמרו
לו חבריו עד מתי תסתום דבריך אמר להן צאו וראו משל לאדם שנטע כרם בגנו ויקו לעשות
ענבים ויעש באושים ראה שלא הצליח נטעו גדרו ופרצו ונקה הגפנים מן הבאושים ונטעו
עוד שנית ראה שלא הצליח גדרו ונטעו אחר שנקחו ראה שלא הצליח גדרו ונטעו עד כמה
אמר לו לאלף דור והיינו דאמרינן (חגיגה יג ב) תשע מאות ושבעים וארבעה דורות הסרו
ועמד הקדוש ברוך הוא ושתלן בכל דור ודור, עד כאן.

---

³⁷ עי' דבריו לעיל בראשית לח א.